

Формування економіки знань в аграрній сфері: теорія, методологія, діагностика

Останніми десятиліттями роль знань в економіці постійно зростала, набуваючи значного впливу в плані її розвитку та динаміки. З'явилися підстави говорити про виникнення нової господарської парадигми, яка передбачає принципово іншу комбінацію факторів виробництва, структуру капіталу, модель зростання й ін. У взаємозв'язаному та одночасно поляризованому світі з нерівномірним розподілом ресурсів і благ пошук нових джерел економічного розвитку є невід'ємною частиною національних політик та глобального моделювання.

Сучасна наукова думка в Україні зосереджена на обґрунтуванні механізмів формування й розвитку соціально орієнтованої держави та економіки, які практично неможливо побудувати з використанням традиційних теорій і вчень. Однак недостатньо дослідженими залишаються питання щодо розвитку та запровадження економіки знань саме в Україні. Соціально-економічні перетворення в напрямі економіки знань трансформують також інституціональну основу поведінкових мотивів індивідів і суб'єктів господарської діяльності.

Для досягнення економічної стабільності в Україні ключовим завданням є формування економіки знань. За умов активізації глобалізаційних процесів та нестабільності фінансової системи пріоритетного розвитку потребують ті сфери національної економіки, в яких країна може мати конкурентні переваги, зокрема аграрна.

Реальна ситуація в аграрному виробництві доводить про відсутність методичного й аналітичного забезпечення діяльності державних органів у сфері агропродовольчої політики, спрямованої на підвищення конкурентних переваг вітчизняного АПК на світовому ринку продовольства, особливо щодо забезпечення продовольчої безпеки країни. Давно назрілою є потреба дослідження структурних елементів економіки знань в аграрній сфері, вдосконалення ін-

струментарію діагностики та моніторингу стану формування економіки знань за стратегічними напрямками. Саме цим положенням присвячена монографія Л.Ю. Мельник «Формування економіки знань в аграрній сфері: теорія, методологія, діагностика»¹, яка логічно побудована і складається з трьох умовних частин: науково-теоретичних основ формування економіки знань в умовах інформаційного суспільства (один розділ); методологічних положень та науково-практичних підходів до формування економіки знань (два розділи); діагностики стану формування економіки знань в аграрній сфері України та її регіонів (один розділ).

У першому розділі монографії здійснено генезис теорій та концепцій економіки знань в інформаційному суспільстві; узагальнено поняття про інтелектуальний капітал як об'єкт і людський капітал як суб'єкт формування економіки знань; розглянуто наукові основи поняття «соціальний капітал» як економічної категорії економіки знань; розкрито концепцію суспільства, заснованого на знаннях.

Другий розділ присвячено розробці структурної схеми методології наукового дослідження формування економіки знань; проведено парадигмальне моделювання дослідження формування економіки знань в інформаційному суспільстві; узагальнено методологічні положення взаємозалежності інноваційного, інтелектуального, технологічного та людського потенціалів в економіці знань; розглянуто модель креативної людини та її менталітет в економіці знань і методологічні підходи до оцінювання економіки знань як екосистеми в аграрній сфері.

Науково-практичні підходи формування економіки знань в аграрній сфері детально висвітлено в третьому розділі. Зокрема, розглянуто такі питання: інституціонально-структурна трансформація суспільства для

¹ Мельник Л.Ю. Формування економіки знань в аграрній сфері: теорія, методологія, діагностика: моногр. / Л.Ю. Мельник. – Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2017. – 354 с.

формування економіки знань; науково-практичні підходи до державної інноваційно-технологічної політики щодо формування економіки знань; роль та особливості освіти в інформаційному суспільстві й економіці знань; розвиток нових інститутів на основі інформаційно-комунікаційних технологій в економіці знань; інтеграція освіти, науки та виробництва в аграрній сфері.

У четвертому розділі знайшли своє відображення такі питання: системно-структурний аналіз національної економіки й аграрної сфери у вимірі економіки знань; аналіз науково-інноваційної складової економіки знань в аграрному виробництві; діагностика стану виробничо-технологічної, інформаційно-знанневої та еколого-соціальної складової економіки знань аграрної сфери.

Підводячи підсумки можна стверджувати, що в даній монографії зроблено спробу

узагальнення й систематизації теоретичних і практичних поглядів щодо формування економіки знань в аграрній сфері України.

Практична значущість даного дослідження полягає в розроблених моделях та запропонованих рекомендаціях щодо формування економіки знань в аграрній сфері України, зокрема у формуванні структурної схеми моделі інтелектуально-креативної парадигми економіки знань як екосистеми соціальної держави.

У цілому монографія Л.Ю. Мельник справляє враження своєчасної й глибокої наукової праці, яка характеризується логічністю побудови, доступним для сприйняття викладенням матеріалу, корисністю для державних службовців, науковців, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів і всіх тих, кого цікавлять проблеми формування економіки знань в аграрній сфері України.

*П.Т. САБЛУК, доктор економічних наук, професор,
академік НААН, заслужений діяч науки і техніки України*

*

Наукові основи розвитку інтеграційних відносин в аграрному секторі економіки

Зміна інституціонального середовища розвитку аграрного сектора, прояви продовольчої кризи, а також загострення екологічних і соціальних проблем вимагають перегляду магістральних напрямів аграрної політики.

Ринкова економіка надає нового змісту інтеграційним відносинам в аграрному секторі. Прискорена капіталізація сільського господарства зумовила появу нових для вітчизняних умов господарювання вертикально інтегрованих структур – агрохолдингів, які формують корпоративний сектор, визначають темпи галузевого економічного зростання та представляють країну на міжнародних товарних і фінансових ринках.

Трактування концептуальних засад розвитку інтеграції потребує системного аналізу інституціональних чинників та обґрунтування теоретико-методологічних основ їх становлення й розвитку. Специфічною особливістю інтегрованих суб'єктів господарювання є здатність генерувати надприбутки

на основі синергетичних і рентних ефектів, запроваджувати у виробництво інноваційні методи господарювання, що ґрунтуються на ланцюгах створення додаткової вартості.

У сучасних умовах місією агропродовольчого сектора має бути не тільки гарантування продовольчої безпеки держави, а й створення належного економічного підґрунтя для підвищення добробуту сільських жителів і розвитку села. Засобами реалізації цих цілей є концентрація та спеціалізація агропромислового виробництва з використанням механізмів інтеграції й квазіінтеграційних форм просторового розвитку, в основу яких покладено відносини спільної діяльності та корпоратизації. Тому монографію А. О. Гуторова¹, що присвячена розробленню моделі залучення усіх форм господарювання до інтеграційних відносин в аграрно-

¹ Гуторов А.О. Розвиток інтеграційних відносин в аграрному секторі економіки : моногр. / А.О. Гуторов. – К. : ТОВ «СІК ГРУПІ УКРАЇНА», 2016. – 484 с.